

I.E.S. RICARDO MELLA

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

LATÍN

CURSO: 4ºESO

DEPARTAMENTO DE LATÍN

CURSO ACADÉMICO: 2022_2023

ÍNDICE

CONTIDOS

ÍNDICE	3
1. INTRODUCCIÓN	4
1.1. MARCO LEGAL	5
1.2. CONTEXTO	5
2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE	5
3. OBXECTIVOS DO CURSO	9
4. CONCRECIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES	10
5. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS	12
5.1. PRINCIPIOS METODOLÓXICOS	12
5.2. METODOLOXÍA NA AULA	12
6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS QUE SE VAIAN UTILIZAR.	13
7. CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN E A CUALIFICACIÓN.	13
8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.	14
9. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.	15
10. CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA.	16
11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS PROGRAMADAS.	16
12. MECANISMOS DE REVISIÓN, DE AVALIACIÓN E DE MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.	16

1. INTRODUCCIÓN

A materia Latín na etapa da ESO ten como principal finalidade introducir ao alumnado no coñecemento dos aspectos esenciais da lingua e a cultura latina, facendo fincapé ao mesmo tempo no papel que estas desempeñan en tanto que orixe e fundamento das linguas romances e da cultura occidental. Esta mesma perspectiva está tamén presente no currículo básico para Bacharelato, se ben nesta etapa perséguese un estudo máis en profundidade da lingua, caracterizada pola súa riqueza e complexidade estrutural. Isto non só constitúe de por si un importante exercicio intelectual, senón que ao mesmo tempo proporciona unha sólida base científica para o estudo e perfeccionamento progresivo no manexo doutras linguas. Partindo desta perspectiva, o estudo da sinatura tense organizado en bloques que, con lixeiros matices, se repiten en todos os cursos. Ditos bloques refírense tanto a cuestións lingüísticas como a temas culturais, tendo en conta que ambos aspectos constitúen dúas facetas inseparables e complementarias para o estudo da civilización romana, sen os cales non é posible apreciar a importancia do legado latino na súa verdadeira dimensión.

1.1. MARCO LEGAL

A presente programación basease no seguinte marco lexislativo:

- Ley Orgánica de Educación 2/2006, de 3 de maio (LOE), modificada pola Ley Orgánica de Educación para la Mejora de la Calidad Educativa 8/2013, de 9 de diciembre (LOMCE).
- Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obligatoria e do Bacharelato.
- Orde ECD/65/2015, de 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a educación secundaria obrigatoria e do bacharelato.
- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.
- Instrución do 6 de setembro de 2019, de Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa, para a elaboración de plans de igualdade no curso 2019/2020 nos centros docentes sostidos con fondos públicos de niveis non universitarios da Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional.
- ORDE do 25 de xaneiro de 2022 pola que se actualiza a normativa de avaliación nas ensinanzas de educación primaria, de educación secundaria obrigatoria e de bacharelato no sistema educativo de Galicia.

1.2. CONTEXTO

O IES Ricardo Mella, situado na localidade de Vigo, na zona do Meixoeiro, caracterízase por posuír un claustro formado por profesores e profesoras de Secundaria e de Formación Profesional, compartindo ámbitos nalgúns casos, debido a ampla oferta educativa do centro. O número de alumnos e alumnas que crece considerablemente cada ano coa oferta de Formación Profesional. O Bacharelato, pola contra, consta só de cadanseu grupo de 1º e 2º. Impártense os Bacharelatos de Humanidades e Ciencias Sociais e o Científico. A ESO consta dunha unidade por curso.

2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

Na área de latín contribúirase a desenvolver as seguintes competencias clave:

- Competencia en comunicación lingüística

LATÍN 4ºESO

A materia de latín contribúe especialmente ao desenvolvemento da competencia lingüística, grazas a que o alumno terá contacto permanente coas fontes escritas que favorecerán a súa lectura e comprensión dos textos. O alumno poderá mellorar o seu vocabulario grazas ao coñecemento de numerosos termos latinos e cunha toma de conciencia sobre a orixe latina do seu propio vocabulario e as posibilidades de composición e derivación eruditas. Así mesmo poderá mellorar a súa comunicación oral mediante exposicións feitas na aula.

Os apartados nos que faremos mais fincapé serán os seguintes:

- Ler de forma comprensiva os textos propostos.
  - Realizar as actividades de expresión oral e escrita propostas.
  - Ler en voz alta e comentar textos sobre a historia do alfabeto latino.
  - Relacionar os coñecementos adquiridos en latín coa lingua propia do alumno e outras linguas que coñeza.
  - Definir, coñecer e empregar léxico latino e latinismos.
  - Aplicar regras de evolución fonética do latín ao castelán.
  - Identificar sufixos de orixe latina no léxico propio e definilo a partir deles.
  - Identificar prefixos de orixe latina e coñecer o seu significado.
  - Traducir textos latinos.
  - Relacionar os coñecementos adquiridos en latín coa lingua propia do alumno e outras linguas que coñeza.
  - Definir palabras latinas e coñecer latinismos
  - Identificar lexemas de orixe latina no léxico propio e definilo a partir deles.
  - Ler e comentar textos, e realizar actividades de expresión oral e escrita sobre a sociedade romana.
  - Realizar actividades de morfosintaxe.
  - Identificar prefixos de orixe grega no léxico propio.
  - Aplicar regras de evolución fonética a palabras latinas, distinguindo cultismo e palabras patrimoniais.
  - Identificar lexemas de orixe grega no léxico propio e definilo a partir deles.
  - Ler, comentar textos e realizar actividades de expresión oral e escrita sobre a relixión en Roma.
  - Identificar lexemas do vocabulario científico e técnico e coñecer o seu significado.
  - Ler, comentar textos e realizar actividades de expresión oral e escrita sobre a familia e a educación en Roma.
  - Identificar lexemas do vocabulario científico e técnico estudado e definilo a partir deles.
  - Ler e realizar actividades de expresión oral e escrita sobre o ocio en Roma.
-
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

---

LATÍN 4ºESO

A materia de latín permitirá aos alumnos desenvolver a competencia matemática tomando conciencia de que un numeroso grupo de termos científicos teñen a súa orixe na Antigüidade. Este feito permitiralles comprender mellor algúns conceptos, enunciados e contidos científicos e matemáticos.

Tamén hai que ter en conta que moitas das estruturas lóxicas da tradución favorecen ao pensamento lóxico-matemático. Os apartados que traballaremos fundamentalmente serán:

- Recoñecer a importancia da ciencia na nosa vida cotiá.
  - Aplicar métodos científicos rigorosos para mellorar a comprensión da realidade circundante en distintos ámbitos (biolóxico, físico, químico, tecnolóxico, xeográfico...).
  - Aplicar a lóxica interna da tradución.
  - Aplicar a lóxica da tradución de oracións sinxelas do latín á lingua propia.
  - Realizar actividades que impliquen interpretar e expresar con precisión, informacións, datos e argumentacións.
-
- Competencia dixital

Dende a área de latín fomentaremos o uso seguro e crítico das TIC para obter, analizar, producir e intercambiar información entre os membros da aula. Porase moita intención en que os alumnos sexan quen de contrastar as distintas información obtidas na internet e que saiban tratalos con espírito crítico. Tamén serán responsables do seu propio traballo nos diferentes soportes dixitais empregados na aula o que desenvolverá a súa autoestima na realización de traballos de forma autónoma.

Os descritores a traballar serán os seguintes:

- Acceder a todo tipo de información a través das TIC.
  - Buscar información en páxinas web.
  - Seleccionar a información obtida a través das TIC sobre obras de diferentes autores da literatura latina.
  - Producir traballos utilizando as TIC.
-
- Competencia para aprender a aprender

A área de latín axudará a que o alumno mellore a súa capacidade para afrontar a aprendizaxe e persistir nela, de xeito que organice o seu tempo de acordo coas súas tarefas. Se insistirá tanto na aprendizaxe individual como colectiva.

Os descritores a traballar serán os seguintes:

- Realizar traballos que impliquen busca, selección e exposición da información.
- Avaliar os traballos e actividades realizados para mellorar o proceso de aprendizaxe.
- Realizar esquemas e redactar textos.

- Avaliar a propia aprendizaxe.
- Competencias sociais e cívicas

O alumno deberá mellorar a súa capacidade para relacionarse coas persoas que o rodean e ser capaz de participar de maneira activa e positiva na vida social da aula e do centro.

Os descritores a traballar serán os seguintes:

- Desenvolver unha actitude tolerante e respectuosa ante a diversidade de linguas.
  - Realizar traballos en equipo.
  - Desenvolver competencias sociais (participación, formulación das propias ideas, aprender a escoitar ao outro, aprender dos demais, etc.) mediante a realización de traballos en equipo.
  - Realizar actividades de información sobre a sociedade romana e valorar a diferenza e a herdanza desta na sociedade actual.
  - Valorar a diferenza e a herdanza da sociedade romana na sociedade actual.
  - Asumir as actitudes da sociedade romana que favorecen a convivencia e valorar criticamente as que non.
  - Desenvolver unha actitude tolerante ante a diversidade de ideas e crenzas.
- Competencia en autonomía e iniciativa persoal

Esta materia contribúe a fomentar a autonomía e iniciativa persoal na medida que se utilizan procedementos que esixen planificar, avaliar distintas posibilidades e tomar decisións. A exposición de traballos individuais ou en grupo e a realización de debates implican valorar as achegas doutros compañeiros, aceptar posibles erros, e non se render ante as dificultades. En definitiva, achega posibilidades de mellora e fomenta o afán de superación.

Os descritores a desenvolver serán os seguintes:

- Realizar traballos individuais e en grupo e esquemas a partir de textos e exposicións.
  - Manifestar as propias opinións.
  - Realizar actividades que desenvolvan actitudes de responsabilidade e creatividade.
  - Expresar e escoitar opinións sobre os temas de debate propostos.
- Competencia cultural e artística

Por medio da materia de latín o alumnado aprende a apreciar manifestacións culturais e artísticas en xeral e a valorar feitos culturais, como a mitoloxía ou a relixión, que forman

parte da tradición da nosa civilización; a recoñecer o concepto da estética e a beleza; a ampliar a súa visión do mundo con visitas a museos e exposicións, co coñecemento doutras linguas e outras culturas, co teatro, a ópera, a música, etc. Todo iso contribúe, sen dúbida, á adquisición desta competencia.

- Coñecer, analizar e valorar mediante o estudo da historia da lingua e do alfabeto latinos as manifestacións culturais e artísticas relacionadas con eles.
- Coñecer, analizar e valorar pegada cultural e artística de Roma en Hispania
- Coñecer, analizar e valorar as manifestacións culturais en relación coa política.
- Coñecer e valorar as manifestacións culturais e artísticas e o patrimonio arqueolóxico de Roma.

3. OBXECTIVOS DO CURSO

- Comprender textos latinos en contextos onde o sentido sexa facilmente interpretable.
- Identificar e relacionar elementos morfolóxicos, sintácticos e léxicos da lingua latina que permitan a análise e tradución de textos sinxelos.
- Desenvolver os hábitos de organización, traballo e disciplina no estudo a partir dos mecanismos de estruturación mental que implica o proceso de análise e tradución de textos Latino.
- Desenvolver as competencias básicas a través dos textos.
- Mellorar a lectura comprensiva e a expresión oral e escrita mediante o coñecemento do vocabulario e as estruturas gramaticais latinas.
- Coñecer a orixe e evolución das linguas romances para valorar os trazos comúns e a diversidade lingüística como mostra da riqueza cultural dos pobos de Europa.
- Utilizar as regras fundamentais da evolución fonética do latín ás linguas romance e identificar palabras patrimoniais, cultismos e expresións latinas en diferentes contextos lingüísticos.
- Entender o significado do léxico común de orixe grecolatina da propia lingua e comprender vocabulario culto, científico e técnico a partir dos seus compoñentes etimolóxicos.
- Reflexionar sobre os elementos formais e as estruturas lingüísticas das linguas romances coñecidas polo alumnado, a través a comparación co latín, modelo de lingua flexiva.
- Coñecer os aspectos relevantes da cultura e da civilización romanas, utilizando diversas fontes de información e diferentes soportes para identificar e valorar a súa continuidade no noso patrimonio cultural, artístico e institucional.
- Coñecer os xéneros literarios latinos máis importantes.

LATÍN 4ºESO

4. CONCRECIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES

Estándar de Aprendizaxe	Temporalización	Grao Mínimo	Procedementos e instrumentos de Avaliación
Sinalar sobre un mapa o marco xeográfico no que se sitúa en distintos períodos a civilización romana, delimitando o seu ámbito de influencia e situando con precisión puntos xeográficos, cidades ou restos arqueolóxicos coñecidos pola súa relevancia histórica.	1º trimestre	Alto	Probas escritas, traballos, actitude.
Definir o indoeuropeo e recoñecer as linguas indoeuropeas e as súas familias, delimitando nun mapa a zona de orixe e as zonas de expansión.	1º trimestre	Alto	Probas escritas, traballos, actitude.
Identificar as linguas que se falan actualmente en Europa, diferenciando pola súa orixe entre indoeuropeas e non indoeuropeas, clasificar as primeiras en familias lingüísticas e delimitar nun mapa as zonas onde se utilizan.	1º trimestre	Alto	Probas escritas, traballos, actitude.
Definir o concepto de declinación e conxugación.	1º trimestre	Alto	Probas escritas.
Enunciar correctamente substantivos, adxectivos e pronomes en latín, distinguíndoos a partir do seu enunciado e clasificalos segundo a súa categoría e a súa declinación	Todo o curso	Alto	Probas escritas.

LATÍN 4ºESO

Declinar palabras e sintagmas en concordancia, aplicando correctamente para cada palabra o paradigma de flexión correspondente.	Todo o curso	Medio	Probas escritas.
Identificar as conjugacións verbais latinas e clasificar os verbos segundo a súa conjugación a partir do seu enunciado.	Todo o curso	Medio	Probas escritas.
Coñecer e identificar as formas que compoñen o enunciado dos verbos de paradigmas regulares e recoñecer a partir destas os modelos de conjugación.	Todo o curso	Medio	Probas escritas.
Identificar correctamente as principais formas derivadas de cada tema verbal latino: en voz activa o modo indicativo, tanto do tema de presente como do tema de perfecto.	Todo o curso	Medio	Probas escritas.
Traducir correctamente ao galego e ao castelán diferentes formas verbais latinas.	Todo o curso	Medio	Probas escritas.
Ler en voz alta textos latinos de certa extensión coa pronuncia correcta.	Todo o curso	Medio	Probas orais.
Distinguir as etapas da historia de Roma e explicar os seus trazos esenciais e as circunstancias que interveñen no paso de unhas a outras.	2º trimestre	Alto	Probas escritas, traballos, actitude.
Describir os trazos esenciais que caracterizan as sucesivas ramas de organización do sistema político romano.	3º trimestre	Alto	Probas escritas, traballos, actitude.

LATÍN 4ºESO

Describir a organización da sociedade romana e explicar as características das clases sociais e os papeis asignados a cada unha delas, en comparación cos actuais.	3º trimestre	Alto	Probas escritas, traballos, actitude.
--	--------------	------	---------------------------------------

5. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS**5.1. PRINCIPIOS METODOLÓXICOS**

Os principios pedagóxicos que se estiman para o desenvolvemento dos procesos de ensinanza gardan relación cos propios desta etapa educativa da educación básica e cos derivados da adquisición de competencias.

5.2. METODOLOXÍA NA AULA

- Facilitar o acceso de todo o alumnado á educación común, coas medidas necesarias de atención a diversidade.
- Atender ós diferentes ritmos de aprendizaxe do alumnado.
- Favorecer a capacidade de aprender por si mesmos e promover o traballo en equipo.
- Procurar a adquisición e o desenvolvemento das competencias básicas, adecuando o seu logro progresivo ás características do alumnado, do curso e da materia.
- Predispoñer e reforzar o hábito de lectura con textos seleccionados para tal fin.
- Desenvolver a comprensión lectora e a expresión oral e escrita.
- Incidir, así mesmo, na comunicación audiovisual e no uso das tecnoloxías da información e a comunicación.
- Desprazar os procesos de ensinanza referidos á transmisión de informacións e coñecementos polos de adquisición de capacidades e competencias. Neste senso primar o coñecemento aplicado, o saber práctico fronte á aprendizaxe memorística.
- Utilizar as ideas e coñecementos previos dos alumnos como soporte para novos esquemas mentais que reformulen o desenvolvan os dispoñibles.
- Estimular a busca, selección, análise crítico, tratamento, presentación e aplicación dos coñecementos; de tal xeito que a función docente se vincule a “titorizar” a

aprendizaxe, estimular e acompañar.

- Aproximar a natureza do coñecemento á situacións cotiás e á problemas prácticos, ós contextos e entornos sociais para que a aprendizaxe resulte relevante.
- Facilitar situacións que requiran procesos de metacognición do alumnado e axuden a adquirir habilidades de autorregulación, tanto para aprender como para aprender a aprender.
- Recorrer á actividades didácticas en clave de “situacións-problema”, nas que se requiren procesos cognitivos variados e a aplicación do que se sabe o do que se sabe facer á situacións que resultan próximas, habituais e previsibles.
- Alternar e diversificar as actuacións e situacións de aprendizaxe de acordo coa motivación e intereses do alumnado.
- Utilizar a cooperación entre iguais como experiencia didáctica na que se pon en xogo o diálogo, o debate, a discrepancia, o respecto ás ideas dos outros, o consenso, as disposicións persoais
- Acentuar a natureza formativa e orientadora da avaliación, asociada, de xeito continuo, ó desenvolvemento das prácticas e procesos de ensinanza e aprendizaxe; que poden ser revisados e axustados de acordo coas informacións e rexistros da avaliación formativa.

6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS QUE SE VAIAN UTILIZAR.

No presente curso, no apartado lingüístico e textual apoiarémonos, ademais de apuntes facilitados polo profesor, nunha adaptación do manual *Suburani (A latin reading course)* xunto con proxeccións e documentos inseridos, en grande medida, na Aula Virtual. Nos apartados de investigación procuraremos ao alumnado diversos materiais bibliográficos e ligazóns virtuais.

7. CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN E A CUALIFICACIÓN.

Concederáselle o 70% da nota global ás probas escritas de cada avaliación: propóñense unha ou dúas por avaliación, sempre que a dinámica e grado de comprensión do grupo así o permita.

Non se fará media aritmética das probas. A segunda proba prevalecerá sobre a primeira, de modo que sirva de recuperación e mellora. A nota da primeira se contará só se contribúe a mellorar a nota da segunda proba.

O traballo diario, as tarefas realizadas tanto na clase como na casa, os controis puntuais sobre apartados concretos (lingua latina, léxico, textos, historia de Roma coa súa cultura e civilización) avisado o alumnado con antelación, preguntas orais, etc., serán cualificadas cun 20% da nota global de cada avaliación.

LATÍN 4ºESO

Dentro deste apartado tamén estarán os traballos voluntarios que serán cualificados dentro deste 20%, podendo obter ata un 10% (un punto como máximo) se está ben organizado, argumentado e explicado. Será valorado coma un 0 calquera traballo no que se observe unha copia evidente da internet ou doutro material empregado.

Será cualificado co 10% restante da nota global a actitude, interese, grao de participación, colaboración que presenten os alumnos cara a materia así como o respecto aos compañeiros ou ao profesor.

Nas probas escritas terase en conta, ademais dos contidos propios da unidade, a orde, a claridade, a limpeza, a precisión léxica e a corrección ortográfica e gramatical. A correcta utilización da lingua: as faltas graves de ortografía e expresión serán avaliadas negativamente, podendo baixar ata 1 punto na nota final.

A obtención da cualificación final, será a resultante da media da suma das tres avaliacións, pero cómpre destacar que como a materia de Latín 4º ten unha parte (a dos coñecementos da gramática latina e a súa tradución ás nosas linguas) progresiva, na terceira avaliación entrarán cuestións tratadas nas avaliacións primeira e segunda.

Tendo en conta que se farán coincidir no tempo as datas de terceira avaliación e avaliación ordinaria, os alumnos terán constancia da nota obtida na terceira avaliación con suficiente antelación (mínimo unha semana) para que, no caso de ter algunha avaliación non superada, podan recuperala antes da data fixada para a celebración da avaliación ordinaria.

8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.

- Ao comezo de cada unidade, infórmase ao alumnado sobre os obxectivos propostos, as competencias que se van a desenvolver, as actividades que se realizarán e os instrumentos e criterios de avaliación.
- Ao inicio de cada unidade didáctica, realízase unha introdución sobre o tema e actividades de recoñecemento e activación dos coñecementos previos do alumnado ao respecto.
- Ao comezo do desenvolvemento de cada unidade, proporciónase ao alumnado un cadro sinóptico ou mapa conceptual do tema para orientalo sobre a evolución do seu proceso de ensino-aprendizaxe.
- Os contidos e actividades de cada unidade didáctica parten dos coñecementos previos do alumnado, vinculándose cos seus intereses e necesidades, e favorecen a construción progresivamente autónoma de novas aprendizaxes.

- As actividades propostas son variadas en canto á súa tipoloxía e sistema de traballo (individual, por parellas, en pequeno grupo, en gran grupo), favorecendo a adquisición das competencias clave.
- A planificación e distribución do tempo asignado a cada tarefa é axeitada.
- Empregáronse recursos e materiais didácticos variados (impresos, dixitais, audiovisuais, aplicacións informáticas de carácter educativo...)
- Aplicáronse estratexias de aprendizaxe como a lectura comprensiva, a procura de información significativa, a planificación do traballo, o desenvolvemento de técnicas de síntese, análise e redacción...
- Aplícase a metodoloxía didáctica establecida na programación.
- Desenvolvéronse as medidas de atención á diversidade necesarias aos alumnos que así o requiren.
- Leváronse a cabo medidas de reforzo educativo dirixidas ao alumnado con dificultades de aprendizaxe, propoñendo novas actividades que faciliten a adquisición dos obxectivos non acadados.
- Deséñanse e aplícanse actividades de ampliación e afondamento para o alumnado que acade de maneira significativa os obxectivos propostos.
- Realízanse as actividades complementarias programadas.
- Explicáronse e corrixióronse na aula as actividades levadas a cabo nas distintas unidades didácticas.
- Empregáronse os materiais e recursos didácticos programados.
- Puxéronse en práctica medidas para estimular o hábito lector.
- Aplicáronse os procedementos e criterios de avaliación establecidos na programación didáctica.
- Utilizáronse diferentes instrumentos de avaliación (probos, traballos individuais e en grupo, exposicións orais, redaccións, proxectos de investigación...)
- Desenvolvéronse procedementos e actividades de recuperación para o alumnado con algunha avaliación suspensa ou coa materia pendente de cursos anteriores.

9. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

A extensión da escolaridade obrigatoria e os cambios operados na sociedade intensifican a diversidade nos centros: as diferenzas de orixe e traxectoria escolar do alumnado son variadas e tamén son variadas as expectativas no propio sistema educativo. É indiscutible que hai unha necesidade de atención aos diversos intereses, capacidades e motivacións. As Unidades Didácticas nesta materia ofrecen unha

información básica e un desenvolvemento monográfico, que permite administrar os contidos en función dos coñecementos e expectativas do alumnado. Aqueles contidos que non se consideran imprescindibles para a consecución dos obxectivos/capacidades, separaranse dos que son esenciais.

As actividades neste campo serán:

- Consolidación das aprendizaxes básicas para acadar os obxectivos planeados.
- Organización dos coñecementos de maior dificultade, dando prioridade ás habilidades de procedementos. Investigación, para os alumnos máis interesados.

10. CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO.

Prevención e resolución pacífica de conflitos	Unidades didácticas de contido histórico e social.
Educación cívica e en valores	Unidades didácticas de contido histórico e social.
Formación estética	Unidades didácticas de contido lingüístico literario e artístico.
Igualdade entre mulleres e homes	Unidades didácticas de contido histórico e social.
Respecto mutuo e cooperación entre iguais	Unidades didácticas de contido histórico e social.
Liberdade de expresión	Unidades didácticas de contido histórico e social.
Fomento do espírito crítico e científico	Unidades didácticas de contido histórico e social.

11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS PROGRAMADAS.

No ámbito do estudo da romanización hai programadas dúas visitas fóra do centro.

- Visita ao Centro de Interpretación da cultura castreña, en S. Cibrao de Las.
- Visita ao Centro de Interpretación *Aquae Querquennae*, no concello de Bande.

12. MECANISMOS DE REVISIÓN, DE AVALIACIÓN E DE MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

A avaliación da programación pasa por diversas instancias de observación:

LATÍN 4ºESO

- A comprobación de que a planificación se fixo correctamente e concretáronse as unidades de programación con todos os elementos curriculares prescritivos incluídos.
- A reorientación continua derivada da aplicación na aula da programación didáctica.
- A análise da adecuación da programación didáctica ao contexto específico do grupo-clase. A partir desta análise estableceranse as medidas de mellora que se consideren oportunas.
- As opinións do alumnado a través das súas autoavaliacións ou as postas en común son tamén unha referencia importante para unha valoración máis participativa e compartida do proceso de ensino e aprendizaxe.
- Por último, trala aplicación total da programación, cando se teña unha mellor perspectiva completárase cos resultados das avaliacións interna e externa do alumnado.

ASPECTOS SUSCEPTIBLES DE ANALIZAR COMO PARTE DA REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA.	0	1	2	3	4
Organizáronse e secuenciáronse os estándares de aprendizaxe avaliábeis en relación coas distintas unidades de programación.					
Definíronse os indicadores de logro vinculados aos estándares de aprendizaxe .					
Detectáronse os estándares de aprendizaxe imprescindibles.					
Asociáronse os estándares de aprendizaxe avaliábeis, os instrumentos de avaliación e indicadores de logro.					
Deseñouse a avaliación inicial e se definiron as consecuencias dos seus resultados.					
Medidas de atención á diversidade relacionadas co grupo específico de alumnos: tiveron en conta co grupo específico de alumnos medidas xerais de intervención educativa.					
Medidas de atención á diversidade relacionadas co grupo específico de alumnos: recolléronse as medidas específicas de intervención educativa propostas para os alumnos con necesidade específica de apoio educativo.					

LATÍN 4ºESO

Medidas de atención á diversidade relacionadas co grupo específico de alumnos: Realizouse adaptación curricular significativa de áreas ou materias ós alumnos que tivesen autorizada a dita medida específica extraordinaria.					
Medidas de atención á diversidade relacionadas co grupo específico de alumnos: Realizouse aceleración parcial de áreas ou materias aos alumnos que tivesen autorizada a dita medida específica extraordinaria.					
Definíronse programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación ao alumnado vinculados aos estándares de aprendizaxe.					
Avaliouse a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación propostos ao alumnado.					
Consideración de medidas para incorporar as TIC ós procesos de ensino e aprendizaxe					
Aplicase a metodoloxía didáctica acordada no equipo didáctico a nivel de organización, recursos didácticos, agrupamento do alumnado, etc.					
Vinculación das unidades de programación con situacións reais, significativas, funcionais e motivadoras para o alumnado					
Identifícase en cada instrumento de avaliación a súa vinculación cos estándares de aprendizaxe					
Relaciónanse procedementos e instrumentos de avaliación variados					
Os estándares imprescindibles están identificados en diferentes unidades de programación e instrumentos de avaliación diversos.					
Realizouse unha análise técnico-normativa dos recursos didácticos empregados.					

LATÍN 4ºESO

Tratamento preciso dos temas transversais nas diferentes unidades de programación.					
Actividades extraescolares e complementarias.					